

Dagvlinderfiche: de keizersmantel

Sylvain Cuvelier - VVE WG Dagvlinders

Typische onderkant achtervleugel keizersmantel. © Jurgen Couckuyt

De keizersmantel is één van de bossoorten die aan het uitbreiden is. Het is zeker ook een dwaalgast die vrij regelmatig in tuinen wordt waargenomen. Het is één van de grootste vlinders in onze streek. Heel typisch is de groenkleurige onderkant van de achtervleugels die bezet is met witte dwarsstrepen. De keizersmantel vertoont aan de bovenzijde een oranje grondkleur met zwarte vlekken. Het mannetje heeft drie opvallende, zwarte geurstrepen op de bovenkant van elke voorvleugel. Deze ontbreken bij de wijfjes. Bij sommige wijfjes wijkt de bovenkant af van het klassieke kleur en is dan groengrijs in plaats van oranjebruin. Deze vorm kreeg de naam *forma valesina*.

De keizersmantel kan in de zomer lang worden waargenomen. Het zijn stevige vlinders en ze kunnen dan nog zwaar afgevlogen worden waargenomen. De vlinders starten al goed te vliegen in juni en tot eind augustus zijn ze soms nog te vinden.

In onze regio kwamen de keizersmantels enkel voor in het provinciaal domein Puyenbroeck in Wachtebeke. De laatste jaren is er een duidelijke toename en uitbreiding van de soort bezig.

Foto: bovenzijde wijfje. © Jurgen Couckuyt

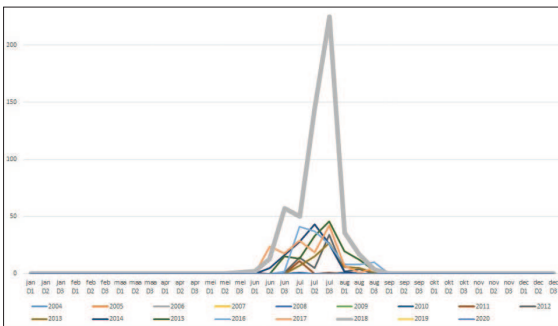
Inzet: bovenzijde mannetje met typische geurstrepen. © Ortwin Hoffmann

De keizersmantel heeft één generatie per jaar. De vlinders paren al vroeg tijdens hun lange zomerse vliegtijd. Het wijfje gaat vervolgens op zoek naar viooltjes en zet dan haar eitjes één per één af op boomstammen in de onmiddellijke omgeving van de viooltjes. Het is vooral in augustus dat de eitjes op 1 tot 1,5 m hoogte in spleetjes van boomschors worden gelegd. Een paar weken later verschijnen de jonge rupsen. Ze eten de eischaal op en zoeken een veilige plaats op de boomstam waar ze in het eerste stadium overwinteren. De volgende lente kruipen de rupsen naar beneden op zoek naar viooltjes.

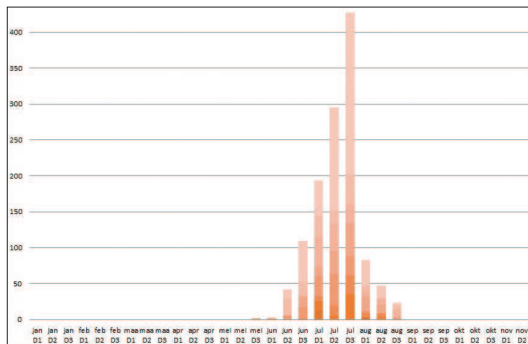
Parende keizersmantels.

© Jurgen Couckuyt

In 2018 waren de aantallen (dikke grijze lijn) van de keizersmantel uitzonderlijk hoog.

© VVEWG Dagvlinders

Fenologie keizersmantel.

© VVEWG Dagvlinders

De donkerbruine rups heeft twee geelachtige strepen op de rug en doornige uitsteeksels, die okerkleurig zijn. Achter de kop zijn er twee lange, zwarte hoorntjes die naar voor gericht zijn. De rupsen voeden zich 's nachts en overdag zijn ze grotendeels inactief. De rupsen leven op diverse viooltjessoorten waaronder het bleeksporig bosviooltje, maarts viooltje en hondsviooltje. De rupsen verpoppen aan takken in de strooisellaag. De vlinder zelf zoekt zijn nectar vaak op bloeiende distels, koninginnenkruid en braam.

De keizersmantel vertoont een mooi baltsgedrag waarbij de mannetjes boven, achter en onder het wijfje doorvliegen. Hoogstwaarschijnlijk liggen feromonen aan de basis van deze bruidsvlucht. De soort is een bosvlinder die hoog in de bomen voorkomt en bij zonnige warme dagen op zoek gaat naar nectar op de lagere vegetatie. De keizersmantel is zeer mobiel en kan vlot nieuwe geschikte bosgebieden bereiken. Door het huidige bosbeheer krijgt de soort meer en meer kansen om zich uit te breiden. Bij het beheer is het belangrijk om rekening te houden met de ondergroei van viooltjes. Door het regelmatig kappen van kleine oppervlakten bos ontstaat de gewenste bloemrijke mantel- en zoomvegetatie. Bredere bospaden zijn zeer zinvol alsook het gefaseerd maaien van de nectarplanten. De verdere aanplant van bossen in de nabije omgeving valt ook aan te bevelen.

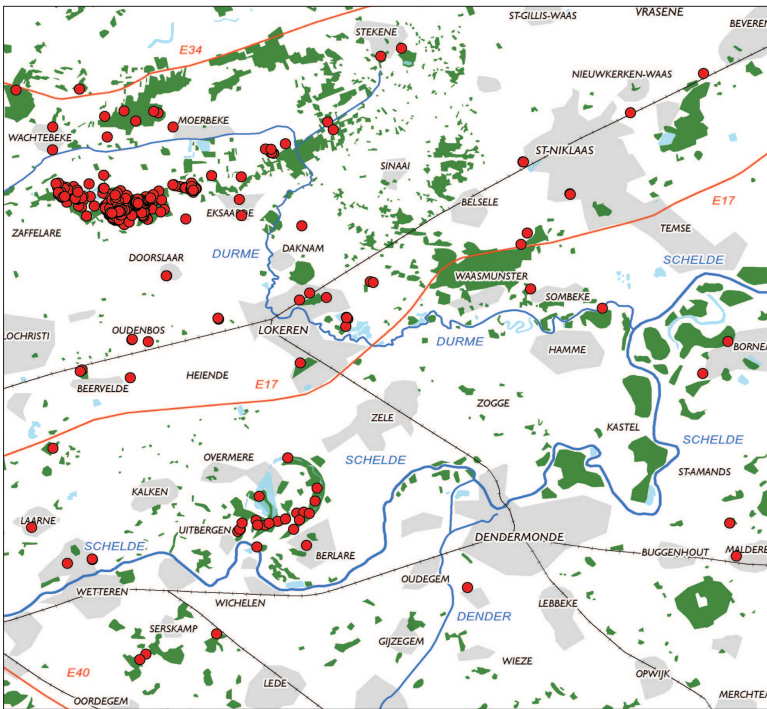

Rups keizersmantel.

Inzet: hoorntjes achter de kop van de rups.

© Daan Van Eenaeme

© Daan Van Eenaeme

Kaart: verspreiding van de keizersmantel

© WEWG Dagvlinders

Rode bol:
waarneming keizersmantel
(2004-2018)

Blaue lijnen:
Durme, Schelde, Moervaart en
Dender

Groen:
Boscomplexen

Zwarte lijnen:
Spoorlijnen

Rode lijnen:
E34 - E17

We zijn zeer benieuwd of de keizersmantel dit jaar verder zal uitbreiden in de streek en hoeveel zwervende vlinders onze tuinen zullen bezoeken. Uitkijken en noteren!

En om ook het voorkomen van alle dagvlindersoorten in de eigen regio beter te leren kennen, herhalen we nogmaals de oproep: meld én alle observaties én van alle stadia op www.waarnemingen.be en neem ook veel foto's. Zo houden we de vinger aan de pols in de eigen regio. Wie op de hoogte wil blijven van de dagvlinders uit eigen streek en Europa, schrijft zich in op de **nieuwsbrief van de VVEWG Dagvlinders** bij couckuyt.jurgen@telenet.be.

Typisch biotoop keizersmantel met bloemrijke mantel- en zoomvegetaties.

© Jurgen Couckuyt